

Tandvård för flickor och pojkar som är/varit utsatta för våld och/eller sexuella övergrepp.

- **Hur kan man tänka och förbereda sig ?**
- **Vad vet vi idag?**

Kristina Palm, Specialist i Barn - och Ungdomstandvård / Pedodonti
Folk tandvården Skåne

Tandvård för flickor och pojkar som är/varit utsatta för våld och/eller sexuella övergrepp

Pedodonti – okänd specialitet?

- Ca 1800 – 2 300 barn och ungdomar/år remitteras i Skåne (sen år 2000)

Remissorsak:

- Tandproblem; med eller utan samarbetsvärighet

Tandvård för flickor och pojkar som är/varit utsatta för våld och/eller sexuella övergrepp

- Tandproblem **med** samarbetsvärighet är mycket vanligt i pedodontins remissklientel! (0-19 år)
- **Hur vanligt då?**
- Svar: 60-95% av remittenterna anger samarbetsproblematik som en remissorsak jämte tandproblemet i fråga

Tandvård för flickor och pojkar som är/varit utsatta för våld och/eller sexuella övergrepp

Olika orsaker till dessa samarbetsvärigheter...

- tandvårdsrädsla* (egen erfarenhet ,av t ex smärta, obehag mm)
- låg ålder
- konstitutionell oro
- reaktiv kris
- utvecklingskris
- funktionshinder mm
- **övergrepp/våld !**

*Klingberg, Gunilla 1995

Definitioner

- **Sexuella övergrepp**

... genom sexuella handlingar utnyttja för egna sexuella behov, eller behov av fysisk eller emotionell närhet...

- **Misshandel**

Förbud att tillfoga kroppsskada, sjukdom eller smärta

Förbud mot aga – lag 1979 i Sv.

Definitioner

- **Vanvård/försummelse/neglect :**

...när barns grundbehov inte blir tillgodosedda

Varning!

Barn som försummas i familjen, blir ofta försummade professionellt...!*

(*Annlis Söderholm, barnläkare, Helsingfors)

Hur vanligt?

- 8 000 misshandelsfall
- 3 000 sexuella övergrepp anmälda till polis

(BRÅ ,Brottsförebyggande rådet, år 2004)

Tandvård för flickor och pojkar som är/varit utsatta för våld och/eller sexuella övergrepp

Det inledande / utforskande samtalet ...

- Viktigt finna ut orsaken till samarbetsvärigheten och **benämna den** =Fråga !
- Hur kan vi fråga?
- Vem kan fråga och när ?

Huvudregel

- Ta en god anamnes från start!
- Vilka frågor bör anamnesen innehålla?

- Ge en bild av helheten.
- Ge några specifika svar.

Trösten för vårdpersonalen:
... det är aldrig för sent att ta denna goda anamnes!

Tandvård för flickor och pojkar som är/varit utsatta för våld och/eller sexuella övergrepp

Hur och var kan frågorna formuleras?

- En fråga i vårt **allmänna** anamnesblad..? Ja!
- "Har du/ditt barn...?"
- Skapa **särskilt** anamnesblad till lite äldre barn... ? Ja!

VAS –skala

inte obehagligt

mkt obehagligt

Tala om ev. rädsla

Viktigt att benämna

Viktigt för barnet att möta ngn som vågar...

– Har du någon gång varit med om något obehagligt eller kränkande?

Ja

Nej

- Frågan har nu "testats" sen 0510.
- Erfarenheter: bara positiva!

Tandvård för flickor och pojkar som är/varit utsatta för våld och/eller sexuella övergrepp

Att skaffa sig kunskap...

- Nov 2003 Carl-Göran Svedin Baskunskap, Sem
- Maj 2004 Olika resurspersoner, Workshop
- April 2005 Samtalet i fokus, hur prata med barn? Workshop
- Maj 2005 Hur fråga ? Workshop

Tandvård för flickor och pojkar som är/varit utsatta för våld och/eller sexuella övergrepp

Att skapa nya rutiner.....

- Ställa frågan om BUP-kontakt t.ex...
- Träffa lite äldre barn utan förälder....
- Fråga barnet själv om : våld, övergrepp, mobbing...

Tandvård för flickor och pojkar som är/varit utsatta för våld och/eller sexuella övergrepp

Vid misstanke om våld /övergrepp viktig förutsättning . . . .

- Att ha adekvat handledning! ..det har pedodontisterna i Folk tandvården Skåne!
- Att ha god kontakt med individ och - fam. omsorgen i området där du verkar...

Speciellt i tandläkarstolen ...sådant som kan få dig att undra om det handlar om misshandel, övergrepp...

- obekvämt i stolen
- vill inte ligga ned
- sköljer ideligen
- kväljer lätt
- "för mkt i munnen"
- uteblir från avtalad tid
- frågar ängsligt hela tiden
- spruträdsla
- viss aggressivitet eller tvärtom
- spänd
- **ordlös gråt...**

ospecifika fynd oralt: misshandel

- fraktur av tänder, käbben
- ruptur av frenulum

ospecifika fynd oralt: sexuella övergrepp

- plötslig excessiv tandborstning
- ...eller plötslig bristande hygien

alltså: beteendeförändring !

- obehandlad , massiv karies

Specifika fynd oralt

- condylom
- erosion – (Olivarda 1995. Deep,1999) ätstörning
- skavsår i gommen?
- könssjukdom – (spec. provtagnings- kit)

spermarester vid provtagning **intraoralt** m *torr* bomullspinne - inom den senaste veckan

sekret/spermarester **cirkumoralt** vid provtagning m *fuktad* bomullspinne – inom den senaste veckan

Märk prov och påse väl!

..ett annat observandum..

En del barn/unga kommer inte till specialisten trots att remiss är skriven och behov alltså finns...

Vad göra?
... och VARFÖR ?

• Vad kan vi, som vårdpersonal, göra?

STEG 1

- kalla per tfn
- kalla per kort
Kalla per brev (personligt brev)

STEG 2

- kalla med rek. (personligt brev)

STEG 3

- Kontakt med individ-och familjeomsorgen (soc.)
- **Dokumentera i journalen!**

Vi för statistik...

• ÅR 2003	0 rek. brev 0 kontakt med soc.
• ÅR 2004	12 rek. brev 5 kontakt m soc.
• ÅR 2005	10 rek. brev 14 kontakt m soc.
• ÅR 2006	10 rek. brev 11 kontakt m soc.

Följder av...

Att se misshandel
Att utsättas för misshandel
Att utsättas för sexuella övergrepp
Att utsättas för försummelse / vanvård / neglect

kan föra med sig svårigheter avseende ..

- kognition
- emotion
- språkutveckling
- sociala färdigheter

Följder av sexuella övergrepp inom familjen...

Stigmatisering	Svek
Maktlöshet	Sexuell traumatisering

(Finkelhor & Brown, 1986)

Tandvård för flickor och pojkar som är/varit utsatta för våld och/eller sexuella övergrepp

Arbetsgång vid misstanke...

- Kontakta handledaren..
- Använd samrådsgruppen..
- Anmäl till soc...

- Noggrann journalföring!
- Tala om att anmälan sker..
- Forts tandvård - hur?

Tandvård för flickor och pojkar som är/varit utsatta för våld och/eller sexuella övergrepp

Tandläkarens roll hittills underutnyttjad...?!

- Viktig pusselbit i vårdkedjan....
- Kan ge optimal kvalitet i den orala undersökningen

Tandvård för flickor och pojkar som är/varit utsatta för våld och/eller sexuella övergrepp

Speciellt trimmade team...Ja!

Specialist i pedodonti med fördjupad kunskap om..

- barns psykosociala utveckling
- barns psykosexuella utveckling
- samtal med barn
- följderna av misshandel och övergrepp
- att ge handledning åt andra

• **Får kontinuerlig handledning för eget bruk !**

Tandvård för flickor och pojkar som är/varit utsatta för våld och/eller sexuella övergrepp

Reflektion...

- .....om vi som vuxna, erfarna människor, inte orkar/vågar ens HÖRA om det som barnet varit med om .....hur skall då barnet orka BÄRA det som faktiskt hänt....
- Det som barnet upplevt måste få bli sagt.
- Det vi vuxna behöver klara är att **hantera** och **förhålla oss** till det vi hör... ser, misstänker...

Vad kan man göra ?

Pedodontisten	allmäntandläkaren
❖ skaffa handledning	
❖ skaffa kunskap	
❖ vidareutbilda dig specifikt	
❖ samarbeta m andra	samarbeta mer m pedodontisten
- socialtjänsten	
- samrådsgruppen	
- Barnahus	
- LVU/LVM-hem	

Börja samarbeta innan det har hänt något....!

Stöd från ledningen / chefen!

Tandvård för flickor och pojkar som är/varit utsatta för våld och/eller sexuella övergrepp

Det finns alltid en väg ut...en väg framåt

- Våra erfarenheter är dokumenterade och finns att tillgå ...vi vill sprida de erfarenheterna....

Kristina.Palm@skane.se
070- 319 26 04

Tandvård för flickor och pojkar som är/varit utsatta för våld och/eller sexuella övergrepp